

ΖΕΥΣ ΘΑΥΛΙΟΣ

Vincenzo Costanzi — Zeus Thaulios, ἐν «Athenaeum», Studi Periodici di Letteratura e Storia. — Παρί 1913. p. 406—411.

ΝΑΙΑΦΕΡΟΥΣΑ μελέτη ἐδημοσίευσθῃ πρό τινας ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τοῦ ἐν Πίσσῃ Πανεπιστημίου κ. Βικεντίου Costanzi ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἀθηναίῳ».

Ἡ μελέτη αὕτη ἀφορᾷ νέον ἐπιθετον τοῦ Διός, τὸ πρῶτον ἤδη γνωρίζονον ἐκ τινων Θεσσαλικῶν ἐπιγραφῶν ἐσχάτως ἀνακαλυφθεισῶν εἶναι δὲ τοῦτο Θαύλιος. Δύο ἐπιγραφαὶ εὗρον ὁ κ. Ἀρβανιτοπούλου, τὴν μὲν μίαν ἐν Φαρσάλῳ ἐπὶ θράγκῳ ἐν τῷ περιβόλῳ Τουρκικοῦ τεμένους, ὑπερκειμένου τῆς αὐτοῦ πηγῆς, μετεσχηματισμένου εἰς βάθρον πρὸς γόμφωσιν ἀναθήματος, ἣν καὶ ἡμεῖς εἶδομεν, τὴν δ' ἑτέραν ἐν Φεραῖς. Ἀπλῶς δὲ τούτων μνείαν ἐποίησατο οὗτος ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (1907), μάλιστα δὲ τῆς πρώτης. Ἐτέρας δὲ δύο ἐπιγραφὰς εὗρομεν ἡμεῖς, μίαν ἐν Κολοκλόμπᾳ, τρεῖς ὥρας ἐντεῦθεν τῶν Φαρσάλων, ἐπὶ τῷ Ἐνιπεῖ, καὶ ἑτέραν ἐν Φεραῖς, ἄλλην τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου εὗρεθείσης.

Ἐκ τῶν ἡμετέρων, τὴν πρώτην ἐδημοσίευσεν ὁ βαρὼνος Hiller von Gärtringen ἐν *Hermes* (τόμ. XLVI, 1911, σ. 154 καὶ ἐ.), καθ' ἡμέτεραν ἀνακρίνωσιν, διὰ μακρῶν ἀναπτύξας αὐτήν, ἑτέραν δὲ εὗρομεν τῷ 1913 ἐν Φεραῖς, ἣν δημοσιεύομεν ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι τοῦ 1913.

Τὴν μελέτην τοῦ βαρὼνου Hiller ἐν τοῦ Γερμανικοῦ μεταφράσας ἐδημοσίευσεν ὁ καθηγητὴς κ. Μιχ. Κρίστης ἐν τῷ Δελτικῷ τῆς ἐν Ἀλμυρῷ Φιλαρχαίου Ἑταιρείας «Ὁθρυς» (ἐν τεύχει Ζ', σ. 25). Ἐπὶ ταύτης δὲ ὁ κ. Costanzi ποιεῖται βαθεῖαν κριτικὴν μελέτην περὶ τῆς παραγωγῆς καὶ σημασίας τοῦ νέου τούτου ἐπιθετοῦ τοῦ Διός, ὅπερ μόνον ἐν ταῖς ἁνω Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀπαντᾷ, οὐδ' ἑμοῦ δ' ἄλλας τοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν τῷ λεξικῷ ὅμως τοῦ Ἡσυχίου ἀπαντᾷ ἡ λέξις Θαύλος καὶ Θαύμος. Ὁ Hoffmann ὑπέλαβεν ὅτι τὸ Θαύμος εἶναι παραχρησὰ τοῦ Θαύλος. Ὁ κ. Hiller ὅμως προτιμᾷ τὴν διὰ τοῦ λ ἀνάγνωσιν καὶ διερθεῖ τὸ Θαύλος εἰς Θαύλιος ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Ἡσυχίου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Θεσσαλικῶν ἐπιγραφῶν, ἣν ἀποκρούει ὁ κ. Costanzi. Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ Θαύλος εἶναι ταυτοσημὸν τῷ Ἀρης, τὸ δὲ Θαύλιος εἶναι ὡς ἐπίθετον τοῦ Διός. Ἐπειδὴ δὲ, κατὰ τὸν Hoffmann τὸ δασὺ θ ἐν ἀρχῇ καὶ μέσωσ τῆς λέξεως ἀντιμάχεται πρὸς τὴν Μακεδονικὴν φωνητικὴν ὡς καὶ τὸ ρ, ταῦτα δὲ παρὰ Μακεδόσιν ἀντικαθίσταντο διὰ τῶν ἀντιστοιχῶν μέσων δ καὶ β (ὡς Ξανθικός, = Ξανδικός, Ξάνθος—Ξάνδος, Θούριδες=Δούριδες, Φέροια=Bέρροια, Φίλιππος=Βίλιππος,

Φοιβηῖς=Βοιβηῖς), κατὰ ταῦτα καὶ τὸ Θαύλος τοῦ Ἡσυχίου=Δαύλος μακεδονικῶς.

Ὁ Solmsen ἐν *Hermes* (XLVI, σ. 286—291) γράφων περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος δείκνυται ὀλίγον εὐχαριστημένος ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ, ὃν ὑπόπτυσεν ὁ Bechtel τοῦ Θαύλος πρὸς τὸ ἀρχαῖον Γερμανικὸν dau=τεθνεὺς καὶ πρὸς ὁμοίας λέξεις ἐν τῇ Γοτθικῇ, ὥστε θαύλων, ἐξ οὗ ἐπωνομάσθησαν οἱ Θαυλωνίδαι, γένος ἐν Ἀττικῇ, νὰ ἰσοδυναμῇ τῷ φονεύς: ἰσχυρίζεται ὅμως ὅτι ἡ ῥίζα θαυλ—δέον νὰ παραληλίσθῃ τῇ ῥίζῃ dau—τοῦ φρυγολυδικοῦ Κανδαύλης, ἣν ὁ Ἰππὼναξ ὀρθῶς ἡρμήνευσεν κυνάγχα ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ πρὸς τὴν σημασίαν τοῦ θρακοφρυγικοῦ ὀνόματος δάος, σημαίνοντος, καθ' Ἡσύχιον, λύκον, ὃ εἰσίνεται συναφῆς ἢ ἐννοεῖ στραγγαλιστής.

Καὶ ἐπειδὴ τὸ Θαύλος σημαίνει μακεδονιστὴ Ἀρης καὶ ἀρμόζει εἰς τοῦτον ἡ ἐπωνυμία φονεύς, ἐν τῷ ὀνόματι Θαυλωνίδα παρέμεινεν ἡ ἀρχικὴ σημασία τραγγαλισταί. Πράγματι, λέξις τις ἐνδέχεται νὰ ἔλαβεν ἐξ ἀπωτάτης ἀρχαιότητος ἐκδοχὴν ὑπερβάλλουσαν τὸ ἐτυμολογικὸν αὐτῆς σημαίνονον. Οὕτω, ἐπιφέρει ὁ κ. Costanzi, πρὸς δήλωσιν τοῦ φονεύου ἐνδέχεται νὰ μετεχειρίσθησαν λέξιν δηλοῦσαν κυρίως στραγγαλίζω. Πλὴν τούτου εἶναι πιθανόν ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Ἀρείου παρεβλήθη πρὸς τὸ τοῦ λύκου καὶ ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι θαύλος ἐπεκράτησεν ὕστερον ὡς ἰδέα τοῦ στραγγαλιστοῦ. Δὲν εἶναι δὲ παράδοξον, συμπεραίνει ὁ κ. Costanzi, Θαύλος νὰ ἐσήμαινεν ἀρχικῶς αὐτὸν τὸν λύκον, ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ ὁποῦ εἰκονίζετο ἡ τῷ Ἀρεί ἀντίστοιχος θεότης, τηροῦντος οὕτω τοῦ μακεδονικοῦ ὀνόματος πολῦτιμον ἵχνος τῆς ἀρχικῆς εἰκονίσεως τῶν θεῶν ὑπὸ μορφήν θηρίων.

Αἱ θεσσαλικαὶ λοιπὸν ἐπιγραφαὶ ὑπὸ τύπον Ζεὺς Θαύλιος προσήνεγκον ἡμῖν μέσον ὅπως διαφωτισώμεν τὴν διάδοσιν λατρείας, ἥτις ἔλκουσα τὴν κατάγωγὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἐπὶ συνηνωμένοι ἐν τοῖς κοιλίαις τοῦ Ἀξίου καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ, ὑπέστη διαφόρους τύχας καὶ προσέλαβεν ἰδιόζουσαν φυσιογνωμίαν ἐν ταῖς χώραις, ἐνθα ἐκάστη Ἑλλ. φυλὴ ἐξηκολούθησεν ἀνεξαρτήτως τὴν τέλεισιν θρησκευτικῶν τύπων εἰσαχθέντων ἐκ τῆς κοινῆς Μακεδονικῆς λατρείας καὶ ἑδρας. Ἐκερδήσαμεν προσέτι, ἐπιλέγει ὁ κ. Costanzi, ἀποδείξω τῆς στενῆς ἐθνικῆς συγγενείας Μακεδόνων καὶ Μεσημβρινῶν Ἑλλήνων, ἀν καὶ δὲν χρειάζονται περισσότεραι ἀποδείξεις πρὸς ἀπόδειξιν ἀληθείας, ἥτις οὐδέποτε ἔπρεπε νὰ παραγνωρισθῇ.

Εἰς ταῦτα τί δύναται ν' ἀντείπῃ ὁ Βούλγαρος καθηγητὴς Καζάρωφ, ὁ διέπυρρισθεῖς ἐν *Revue des Etudes Grecques* τοῦ 1910 (σ. 243—254) ὅτι οἱ Μακεδόνες δὲν ἦσαν Ἕλληνες;

Ἐν Ἀλμυρῷ, τῇ 8ῃ Μαΐου 1914

N. I. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ